

פרופ' עמירם גונן ז"ל 1935-2018

ערב יום הולדתו ה-83, בשמחת תורה (1.10.2018), נפטר פרופ' עמירם גונן, שהיה מאבות הגאוגרפיה העירונית הישראלית ומעמודי התווך של הדור השני של המחלקה לגאוגרפיה באוניברסיטה העברית בירושלים, בתחום העירוני-החברתי-הכלכלי-התכנוני. תחום זה כלל בין היתר גם את פרופ' אריה שחר ז"ל ופרופ' שלום רייכמן ז"ל, שלושתם ילידי אותה שנה: 1935.

עמירם התמחה בגאוגרפיה עירונית חברתית, ובין היתר חקר במשך שנים את הפסיפס העירוני הפרברי של ערי ישראל, ובפרט את עיור המושבות, שיכוני העולים והוותיקים והתברגנות שכונות, תחום בו הודריך כמה מהבולטים שבתלמידיו. עולם ידע זה סוכם בספרו *Between the City and Suburb: Urban and residential Patterns and Processes in Israel*, שיצא לאור בשנת 1995. עמירם פעל רבות בתחומי המדיניות והתכנון, בין היתר כראש מכון ירושלים לחקר ישראל בשנים 1986-1989, כראש מכון פלורסהיימר למחקרי מדיניות בשנים 1990-2006 וכשותף בצוותי תכנון מגוונים, ובהם ישראל 2020 - תוכנית אב לישראל בשנות ה-2000.

עמירם עסק רבות בהשתלבות האוכלוסייה הערבית/הפלסטינית והאוכלוסייה החרדית בחברה ובכלכלה הישראלית. לשתי הסוגיות היה מקום מרכזי בפעילותו של מכון פלורסהיימר, כאשר בראשונה שיתף פרופ' גונן פעולה עם מי שהיה קודם לכן תלמידו פרופ' ראסם תמאיסי. עמירם חקר את דפוסי השתלבותה של האוכלוסייה החרדית בניו יורק ובלונדון בשוק העבודה ('מהישיבה לעבודה, הניסיון האמריקני ולקחים לישראל', 2000; "בין לימוד תורה לפרנסה, חברת לומדים ומתפרנסים בלונדון", 2005). פעילותו לשילוב האוכלוסייה החרדית במערכת ההשכלה הגבוהה חרגה מתחום המחקר והוא היה פעיל בגיוס מלגות בתחום זה וביעוץ לסטודנטים חרדים. סוגיית עתידה החברתי והתכנוני של ירושלים העסיקה גם היא מאוד את עמירם ובאה לידי ביטוי בשורת פרסומים שיצאו לאור במכון פלורסהיימר.

לא ניתן לסכם את פועלו ותרומותיו של עמירם בדיווח יבש על פריונו המחקרי. עמירם היה אדם בעל אופקים רחבים ביותר, סקרנות ויצירתיות אין קץ. כל מי שזכה לעבוד במחיצתו התוודע לדרך חשיבתו האסוציאטיבית, כאשר תוך כדי השיחה עולים רעיונות חדשים לחלוטין "מחוץ לקופסא", ובהם כאלה הנקלטים על ידי בני שיחו ומובילים אותם בהמשך לכיוונים שלא דווקא תוכננו מראש. לא במקרה עסק עמירם בתחום החברתי – עמירם היה איש אוהב אדם, איש שיחה היודע "לקרוא" את אנשי שיחו ולכבדם. עמירם היה גם אדם שלא הלך בתלם של כללי המשחק האקדמיים המחושבים, אלא השקיע ביוזמות שאולי לא מסייעות לקריירה האקדמית, אך האימפקט האמיתי שלהם גדול בהרבה מזה של מאמר בכתב עת מדעי. אזכיר כאן את ספרו המרשים *Israel Then and Now and In-Between* (1997) וסדרה בת 10 כרכים שערך: *Peoples of the World: Cultures and Custom* – אנציקלופדיה על הקבוצות האתניות בכל העולם, שיצאה לאור בניו יורק. עמירם עסק במגוון רחב של תחומים, בהם ייחודיים, כמו גאוגרפיה של קבורה, ובהם בלב העשייה התכנונית, כמו מדיניות פיזור האוכלוסייה והתכנון הארצי. אפילו על האירוע המכונן של ביטול ה-Spadina Expressway בטורונטו כתב נייר בשנת 1970.

עמירם היה דמות מובילה ומיוחדת בתחום הגאוגרפיה והלימודים העירוניים בישראל במשך קרוב לשישים שנה. הוא יחסר לנו מאוד כחוקר פורה ושופע רעיונות וכאדם.

בסיור מחלקתי, פברואר 1988 (שני מימין)

כתב: ערן רזין